„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Појединн бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 104. У Новом Саду у петак 8. (20.) јула 1883. ГОДИНА XVIII.

ТЕЛЕГРАМИ „ЗАСТАВИ.“

Карловци 7. јула. Данас у десет часова пре подне на стражиловачком вису уз многобројне учеснике под ведрим небом освећен Бранков гроб свечано.

Земун 7. јула. Због покора и нечувеног переда и што би још већи судар могао бити него лане на испиту, данас преузео магистрат као надзорна власт наше школе провизорно у своје руке, док власти не реше ову грозну аномалију.

МИЛО ЗА ДРАГО.

(ИЗ ГОРЊО-КАРЛОВАЧКОГ ВЛАДИЧАНСТВА.)

(Одговор „Позору“ на чланке, у којима напада на српско-православну цркву и њено свештенство поглавито у Крајини.)

II.

Тако омањује „Позор“ и сви они, који тврде, да су католици побожнији и моралнији од православних. О томе имамо најјачијех доказа. Код овијех учених попова латинскијех, што но их „Позор“ онако у небеса диже, баш је гори морал. Та завири „Позоре“ у оне оглашене куће црљенијех завјеса, па зашити крштени лист, па да видимо колико их је написано „ћирилицом“? Како ту стоји статистика? Па преброј брале, слушкиње, келнерице, касирице, виртшафтерке и сродне бранже, па слободно кажи, ако ћеш поименце, колико ту има „православних.“ А како стоји морал код те чељади, то су господа загребачка поуздано и активно и пасивно искусила. Та шокице по Славонији, око Сиска и Петриње на далеко су огласиле моралне придике својих жупника код „свих латинских школа.“ Не ће јуначе, дична Српкиња у слушкиње без велике невоље, јер је увјерена, да је онда своју срећу са свим проиграла. Хоће ова да своју кућу куће, хоће ова да буде мајка, која рађа Марка. А тавана Латинка може ли само „сито прекорачити“, оде та у господске дворе, и крчме, да лиже тањире и изува кавалире! Уз то је она на свима машама, зорницама, вечерницама и исповеда се пет пута у три мјесеца Слободно сваки дан! А да видимо како су та „вучена господа жупници“ карактер народни одржали. Ено су и званичне новине јавно признале, да православни живе у најсиромашнијем крајевима, даље од вароши и варошица, па уза сву познату сиротињу и голотињу нашу хајде „Позоре“ да пребројимо просјаке, што јавно иду по селима и варошима те просјаче и скитају се од немила до недрага. Не знамо како стоји то тамо код вас у провинцијалу, али код нас у Крајини од Карловца до Ловињца сви просјаци са врло малијем изузетком — то су Хрвати. Та просјачија Језеренаца — „кућа из горе“ и Буниј еваца од свуда: „липа рано подили“ додијала је и ископа очи, особито кад јечам настане. Око Огулина видио сам опет. гђе дијете латинче, како види кавут или кикљу шарену, лети по сата за чељадетом и чита своје „просим лепо милостиво, све понизно жалостиво.“ — Кад већ љута глад и невоља неда очију отворити, онда ће Србин једва у просјаке, па и онда само дође у кућу па ћути, а срами се запросити, јер помишља да господар види његову невољу на њему и на његову лицу; јер зна за ону народну мисао о просјацима: „Ко проси, па да круну носи, ваља му подијелити.“ На против ће Хрват очитати стотину „Отец наш ки јеси и Здрава Марија“ и дотле не ће престати, док се не подијели или се не ишћера. Јест томе крива сиротиња много за иста, али много и много више крива је бескарактерност и изгубљени понос народни. А српски понос ту је још толико јаки, да ће прије украсти од невоље, него се понизити, па просити и обијати туђе прагове. Него ће се постарати нови „лери“ из Загреба да тај понос не клоне, као што су се постарали, да не клоне код Латина.

Како су господа „дванајестими латинскими“ одржали у народ витештво и јуначтво — о томе би ље могло се написати више дебелијех књига, а ја овђе управ не смијем да пишем о тој теми јер опет ми је жао до краја истинито сарказтичан бити. Навешћу само како је сам народ најбоље то оцијенио у овијем ријечима:

„Није кућа оштенила вука
„Ни Крњевца родила јунака,
„Већ Српкиња Краљевића Марка!“

Ове стихове можеш чути по Лици, ђе сваки пастир пјева овако соло, а задјевена прста у уву. Мудри људи веле да је народни суд који пут најправеднији. Да, да, како су та господа осоколила срца својих драгих жупника посведочили су тоњски витезови код Домбовара. Освјетљаше образ и учинише роду глас и сјећам се добро како је баш „Позор“ јављајући ону кукавичку погибију ајмекнуо се за Личанима, жалећи што нијесу они тамо били, а „Позор“ радо говори у фигурама, па и Личанин код њега значи у прози Србин или бар православни Хрват. А како су „ујаци“ по Босни распалили витешки жар за слободом у својијех „нећака“, то смо виђели и послиједнега уставка. Вај чија оно пушка прва састави у Невесињу, те дозва „хрватске ђенерале у хрватску Босну?“ Вај ђе оно краљ Кватерник поче свој пријесто саграђивати? Али доста, доста јер перо испада између прста! Све ово и и онако „кадро је штетно дјеловати и на остали дио народа“ вели „Позор“, е, „реци ми, док ти нијесам рекао.“

Највећма је пак „угазио“ „Позор“ кад је рекао, да православно свештенство „већом страном нити схваћа своје задаће о моралном и религиозном узгоју народа, нити има срца и душе за душевни напредак онога народа, који је повјерен његовој бризи.“ Ово је речено пакосно и не размишљено. Православно свештенство, то је свештенство народно, јер је и црква народна, којој оно служи, па рећи за то свештенство, које с народом скупа и пјева и плаче, и сије и жање, и гладује и пирује, — које се из свога народа и жени и удаје, које своју дјецу у народу и за народ отхрањује, које је са хиљаду веза крвљу, кумством, пријатељством, заједничким патњама и т. д повезано са својијем народом — да, рећи за то свештенство: да нема ни срца ни душе за свој народ — то је управ највећа глупост, јер је то природна немогућност.

А ако би се који и нашао такови, онда се тај угледао у латинско свештенство, те се загосподио, и по њихову примјеру туђи се од свога народа — томе је народ прост и глупав; томе је гадна дрвена жлица и народни сточић троножац; томе је народни обичај глупост, народна пјесма — безбожна, народна игра — будалаштина и скаредност. Па ко може слободније и отворније проповиједата морал, стид и поштење — онај, који по божјем и људском закону живе са својијем изабранијем другом, подиже и школа дјецу своју, тај аманет родитељски најдрагоцјенији и најосвећенији, јавно и без зазора, поносећи се дјецом и именом родитељскијем, као што се поноси ливада шаренијем цвијетом и Ђурђав данак зеленијем листом — или онај — онај — који је свега тога лишен — који — не могу и не ћу све да кажем, јер имам хришћанско срце; син сам свете цркве православне, која ме научила љубити и своје врагове, али гадити се на њихова непоштена и невољала дјела.

Има рђа и незналица свуда па и међу православнијем свештенством, јер колико смо учили, а како смо забачени и презрени са сваке стране — добри смо ми и предобри, али има, „Позоре“ и међу латинскијем свештенством уза све латинске школе и горијех и рђа и незналица. Ево десет за пет да у владичаству нашем не може се ни један ни упоредити са попом Пиштом из Прекрижја. Ми снаког збиља немамо, а биће му још браће сигурно, па на што онда разметати се. Чудиће п се од куда га ја познајем, е, — а ето видиш, добро се чује далеко, а зло још даље. Дајте слободу повластице, школе, плаће и имања латинскијех попова нама православнима само десет година, па да се онда видимо и измјеримо, или бар нека државне власти не протежирају латинских попова мимо православних; нека не дају латинскијем црквама државне припомоћи и на оргуље, а наше немају чим ни да се прекрију.

Него о свој ћемо теми посебно говорити, а одговорићемо и на оно „Позору“ о народним школама, о ћирилици, о „хваљен Исус“, о Српству и т. д. Овђе само још неколико ријечи на оно разметања његово, ђе вели да су православни кудкамо заостали иза католика. Јест истине ми смо заостали и то врло много, али не својом кривицом, јер ми себи нити смо стерали нити капа кројили. Ми смо издржали несносну солдачку стегу и регламане — не три него три ста година; ми смо и на примљенима батинама захваљивати морали, и на све безусловно пристајали, што су власници свакојаки наређивали. Ево се данас вуку између нас стари наши господари „им руештанде“, па кад их видимо, а оно има их добар дио, које не би добар газда ни за тукама послао; па како су ти људи негда морал по народу ширили, знаду јадни граничари, ђе су морали жене своје слати по врајитије и капуралије, — да, слати или у “штокаузу“ гњити. О, колико би се примјера навести могло од озакијех нагрда. Дакле, што смо заостали нисмо ми криви, али судећи по „Позору“ и по осталијем новинама и књигама, што се у Загребу фабрицирају, би чојк помислио да су Хрвати у провенцијалу по оној „своја кућица, своја слободица“, створили земни рај од своје домовине, просвијетили народ, дигли благостање, унаприједили школе и науке, — па гле није то тако, како се пише. Има људи, који скину наочаре, кад по народу гледају, па кад виде онако слободнијем оком, а расуде својом здравом памећу, непомућеном никаквом страсном умјесом, ти људи овако веле од ријечи до ријечи:

„У обће било би зажелити, да се у свих школах око главнога града понамјештају друге учитељске силе и то учитељице, да би се женска младеж што више изгладила и избрусила, а преко ње култивирао домаћи живот простога народа, **који се још у тако кукавном стању налази**, да родољуб заплакати мора, кад у домаћи живот сељака завири, а застидити, кад погледа, какова му се кукавна села налазе око његова главнога града. Што си може и странац помислити о култури хрватскога народа, кад такову богчију види у најближој близини првога града хрватскога народа? Доиста ништа дичнога!“

Ово су ријечи и Хрвата и родољуба, г. Ивана Филиповића, школског надзорника жупаније загребачке и то од 31. маја а године Христове 1883. Овако он извештава о 329 ушколаних мјеста, и о 35 јавнијех школа, са 7429 дјеце, међу којом бијаше словом само једно грчко-источне, а троје израелитске вјероисповијести, сва остала римокатоличке.

Да сам ја описивао стање тијех села, што су под непосреднијем благословом ученијех, родољубивијех, моралнијех и побожнијех попова и великијех и малијех;

ЛИСТАК.

СПИСАК

изложених историјских, књижевних и уметничких споменика српских,

које је прикупио од 1870. до 1882.

проф. Гаврило Витковић.

(Наставак.)

154. „Outelius redivivus et continuatus“ oder Ungarische und Siebenbürgische Kriegshändel, so vom Jahre 1395 bis auf 1665 mit den Türken forgelaufen. — **У овој књизи, која је штампана у Нирнбергу 1665 у штампарији Павла Фиршта, има 89 слика градова у војничких старешина који су се у току од 1395 до 1665 у царској војсци одликовали.**

Засебне слике

(дрворези, каменорези и бакрорези.)

155. Nicolaus Esterhazi de Galantha Comte du St. Empire Romain.

156. Sereniss. ac potentiss Princeps Georgius Rákoci D. G. Trans. et Pr. Dom, Part. Reqni. Hung.

157. De Montecuculi Chevalier Raïmond. Prés. du Conseil de guerre.

158. Nichael Apafi Princ Transil. et Part, Reqn. Hung. Dom.

159. Martinus Spazay S. C. R. M. Vice-Capit. Comarinus 1646 sculpsit Wiedeman.

160. Andreas Palffi lib. Baro S. C. R. M. Croatorum Collonellus 1646; sculp. Wiedeman.

161. Com. Ladislaus Ozaki S. C. R. M. Cons. Camp. Cottus Comar. supr. com. као горе.

162. Thomas Mikulich de Brucnnovcz S. C. R. M. Personalis Praes. in jud.

163. Com. Adamus de Battian S. C. R. M. Cons. Camp. Confen. Canisae.

164. Ladislavs Reva S. C. R. M. Cons. et per Regn Hung. Exerc. Gen. Commiss. 1646.

165. Paulus Esterhasi S. C. R. M. Cons. Conf. Vice Generalis 1664.

166. Com. Franciscus Vesseleny de Hadad perp. de Murány, Part. Regn. Hung. surp. gener. Praef.

167. Thomas Nadasti, der Zeit Commandant in Ofen, zu Zeiten des ungarischen Königs Erzherzog Ferdinand von Oesterreich.

168. Sigismundus (Bathory) Transil. Valach. et Moldav. Princ.

169. Joannes Sambucus. Trinaviensis Pannonius, Imper. Maximil. II. et Rudolphi II. consil. Historicus et Medicus qui A. 1584 Id. Jun. Vindobonae apoplexia obiit. — D. Hantt sculpsit.

170. Nikolaus Feldvary S. C. R. M. Hung. et Croatorum Colonellus, 1646. Wied. sculp.

171. Ladislaus Barkoczy S. C. R. M. Hung. et Polonorum Equest. Collon. 1646 Wied.

172 Ladislaus Forgach de Gymes Baro. 1646. Elias Wideman deliniavit et sculpsit.

173. Christianus Dux. Silesiae, aus dem königl. Hause der Piasten. M. V. Sommer F. sculp.

174 Paulo conte Esterhazi de Galantha etc.

175. Paul Diack,*) der berühmte Huszaren Obrister (Шагле Ђаковић). Jer. Wolf. Viennae.

176. Mathiae Corvino Reg. Hung. B. M. P. dedicati monumenti illustratio. (Andr. et Jos. Schmutzer).

177. Franciscus E Comitibus de Nádast Campi Morchallus. Regn. Dalm. Croat. et Sclav. Banus. J. G, Haid sculp. Viennae.

178 Jos. Kobius Ict. Hilperhusanus Francus J. V. et Philos. Dr. Recip. Norib. Consil. Anno 1645. (W. P. Kilian sculp.)

*) Овај пуковник Павле Ђак био је родом Србин и властелин Шидски и Бркасовачки у Срему. Његова жена удата је била за Јоксфа Витковића прот. Јегарског. Последњи огранак ове породице умр'о је у Будиму 1842 год.

179. Effigies Imp. Mariae Theresiae; Meytens pinxit Altomonte del, Müller sculp- 1742.

180. **Слика грофа Фестетића, врло лепо израђена.**

181. Nob. Gabr. Kolinovics. Senquiciensis Literatus.

182 Michael Fridericus com. dê Althann Germ. Episcopus Vaciensis. S. R. E. Presbyter Cardinalis 1719. Joh. Christ. Cola. exc.

183. Josephus Archidux Austriae. (Del. Gabr. Matthaai, sculps. Franc. Schmittner.)

184. Franciscus e Com de Nadasd ets. Begn. Dalm. Croat. et Sclav. Banus. — Sculps. Joan. Gottfried Haid Viennal 1759)

185 Carolus VI. Rom Imp. (Del. Max. Hannl. Sculps. Andreas et Jos. Schmutzer Univ. Vien. Caligraphi.)

186. Alexandra Pavlovna Josephi Archiducis Austr. Hung. Palatin. (Del. Jos. Kreutzinger 1799. Gravé par Joh. Neidl. Viennae apud. Artaria et Soc.

187. Sandor Leopold fö Herczeg, Magyar Ország Nádorispánya.

188. Hunyadi Janos Erdélyi Vajda, magy. orsz. Kormányzója, szül. 3-ik Maj. 1400 meghalt Aug. 11. 1456 Eredeti képe Bécsben kir. Hercz. Albert képt.

189. Szerinvari Gróf Zrini Miklós, Szi-

гледају осмејкујући се као се сами сушимо, венемо, губимо снагу док, док сами по себи — неугинемо.

Зар то нико не осећа, зар то нико не предвиђа?

Вај Србине шта ћеш дочекати!"

Убиство у Тиса-Еслару.

(Двадесети дан расправе.)

Председник отвара седницу у 9 сах. пре по дне. На столу судаца леже хаљина Истиркине и два препарата у шпириту. Долази на испит

Професор Михалковић. Изјављује да и након саслушања прочитаних списа остаје при својим назорима. Вели да није вероватно да је коса вештачким начином снимљена, но да је само по себи отпала. У води почиње лешина трунути навон 4 до 5 недеља, у земљи касније. Михалковић наваља даље да се по костима није могло одредити у ком је добу била лешина. Он не зна да су у мађарске расе кости дрикчије, но у осталог света. У погледу поктију очитује, да су морали фалити већ при првом прегледу лешине. На питање држ. тужиоца Сајферта, да ли је могуће било да се лешина под сплавом без икакве веће повреде однесе до Тиса-Дада, одговорара овај струковњак, да то није могуће замислити.

Хајман пита дали је могуће обући у хаљине лешину, која је већ прилично јако у трулеж прешла. Михалковић вели, да се то може извести.

Сајферт жели знати да ли су зуби лешинини били таки, да су их познаници Истиркини могли с правом „гадним" назвати, Михалковић одговара да зуби нису гадни били, већ „мало не правилни." На упит држ. тужиоца изјављује најзад овај струковњак, да није могуће било Истирку заклати а да се крв по већем простору не пролије.

Тиме би завршено испитивање Михалковића и председник одгоди расправу за четврт сахата.

Након одмора приступи се испитивању проф. Шајтхауера. И овај струковњак изјављује да остаје при свом очитовању. Гледе проливања крви при клању изказује као и Михалковић, но признаје да се клање може и тако спровести, да ова појава не наступи. На питање председниково изјављује Шајтхауер, да је лешина најмање 6 а можда и 10 недеља у води лежала. По његовом осведочењу искључена је могућност да је лешина могла имати 18 до 20 година. Упитан како тумачи одсуство косе, одговара овај струковњак, да је иста лешини у води сама отпала а да није вештачким средством уклоњена.

Професор Шајтхауер труди се у току даљег „разјашњења" свога доказати, како су се њиређхаски лечници могли врло лако преварити при донашању својих закључака, јер да они нису специјалисте. Председник пита Шајтхауера да ли се утопљеници дају лако познати. Шајтхауер одговара да се особито младе особе врло јако промену у води. Даље наваља Шајтхауер да рибе не дирају лешину, а раци и т. д. нису могли оштетити лешину, која је водом пливала. Најзад изјављује да је он видео 30 до 50 хиљада лешина; мора речи, да је тешко познати лешину, сличну оној, што је нађена у Тиса-Даду.

После кратке отпочивке долази пред суд др. Трајтрел, који на стављено му питање одговара да остаје при првобитном исказу своме. Упитан за разлоге, којима мотивује своје професорском очитовању противно мишљење о годинама тиса-дадсне лешине, одговара Трајтрел: На прашком свеучилишту имаде велика збирка костију од лешина; ја сам сравнио опис тих костију са костима тиса-дадске лешине, и нисам нашао ни бар једнога доказа, који би говорио за то, да је лешина била 17 до 20 година стара. Не може се никако рећи да је лешина била Истирка Шољмошијева, о којој је опште познато, да је била сасма не развијена. Етвеш маше главом. Др. Трајтрлер: Не треба да машете главом, ја ћу већ доказати истинитост моје тврдње. Државни тужилац Сајферт: Ви себи представљате као да је сасма лако било спровести подметање лешине. Др. Трајтлер: Кад је било могуће да у сред Будим-Пеште три човека убију јудекс курија Ђорђа Мајлата, и да то нико не примети, зашто би онда било немогуће, да је лешина подметнута? Сајферт: Ту има неке разлике. Др. Трајтлер: Има разлике, но јасно је поме та разлика у прилог — не иде. (Веселост и одобрење у публици). За тим се развиј читава полемика између Етвеша и дра Трајтрела. Етвеш, који није могао Трајтлеру стварно ни у чему да доскочи, почне правити изазивајуће примедбе, што председника принуди на изјаву, да не може трпити таку полемику и да је приморан прекинути заподенути распру.

Тиме би завршена расправа овога дана.

ДОПИСИ.

Земун 5. јула. (Опет школски дар-мар). Јанићеву управу школа архидијецезални одбор је лане укинуо као што је познато, а постојећу са два акта признао, те је ова издала ови дана распоред испита. Јанић јуче ремонстрирао против тога и издао нов распоред. У локалном листу два дакле распореда изашла. Све да одступи прота, остаје подпредседник управе, коју политичка власт признаје. Јер овде се и врапци на крову смеју, да Јанић испите држи и велеученог г. проту замене. Пита се свако: но да обави испите, окр. прота, члан конзисторије и још бивши професор, чији избор за овд. управитеља школа потврди иста архид. шк. власт са особитим задовољством, као што гласи акт, а то је г. Ј. Вукадиновић, (евентуално ће подпредседник управе), или тако обичан и прост човек — Јанић. Грађанство је огорчено на усамљеног Јанића и поп Николу. Бојимо се судара јачег од лањског. И то ето све од лане мирно гледе из Карловаца. Разумемо. Јанић узурпира право, које никад председник црквеног одбора вршио није и то такав човек, који једва да се разумева у — кантару. Ко је дакле рушилац мира и реда? Но за сад доста. Катастрофа ће свакако наступити у земунским школама, а наступити мора, јер су исте данас пусто масло. Госп. гл. референат обећао да ће доћи да инспицира школе после Духова, па није дошао. Сад, сад ваља да дође и да испите обави, и тако само још ове две-три школе има да надзирава. То би био може бити још унеколико лек, да се спасе, што је на прагу пропасти. Но дакако, споразум с вар мађистратом, који учитеље плаћа, имао би се неговати и договорно с њим коров и батал уклонити.

И сад ако још не помогне апел овај на савест, онда морамо изнети целу ствар од ас до ижице; па нек се види ко је крив. Поштеђен не ће бити нико! — —

На тужно-свечану славу „стражиловачког славуја" спремају се Земунци сепаратном великом лађом, па тако и Панчевци опет засебним бродом. Београђанима стоји на расположењу државни брод „Делиград". Живела свест милог нам народа српског!!

Из Шумадије. (Власничка насиља.) У срећна времена могло се из овог питомог краја много доброг јављати а и данас се прича, како је све овде било добро и напредно, док беше старих патриотских власника. Данас се из Шумадије може само јад и чемер писати. Куд год се макнеш, имаш да видиш зулум и насиље. Пречишћена полиција служи верно своме господару, а на мирне и поштене грађане бацају се сваојаке измишљотине, само да се што више одличних људи стави иза катанца, како би се народ застрашио, да при изборима буде на страни власника.

Послом трговачким путујући кроз Крагујевац имао сам прилику и чути и видети силу власничну.

Бирао се председник (примирительног општинског суда. Напредњачки начелник, да би осигурао избор посланика, успео се из петиних жила а у договору са начелником фабрике, да председник буде напредњак. Те у очи дана избора зову званичници начелства и пандури те покупе све протоколе од радња, код меанџија и ду анџија, — а Крагујевац има доста и једних и других — с претњом даће бити кажњени са 500 динара, ако гласају за либералног кандидата.

Ово застраши људе, те се уздржаше от гласања, а од полиције, окр. суда, и срезке канцеларије Грушанске и Крагујевачке дођоше сви практиканти и пандури, и све, што је имало права за гласа; а начелник фабрике дао је све раденике довати, и казао им је да ће сваког одпустити, ако не гласа за напредњачког кандидата Мићу Миливојевића. Ово много поможе, јер либерали овога пута немогоше више гласова истерати до 184 а напредњаци нешто више од 200 док су иначе у срећним временима, у временима слободе, изводили на биралиште по 300 — 400: бирача. Овога пута помогоше и радикалци, да ојача напредна партија. Те тако би изабран Миливојевић.

Ето тако је у престоници Миливојевој.

Чуо сам и то да је власт на доставу неких сведока уапсила, у српској канцеларији крагујевачкој поп Тому Божића из Бадњевца, свештеника Ботуњског и кнеза Ботуњског, као да су они противу краља нешто говорили, што ми савест недозвољава да јавности предајем, и смерали на велеиздају, те сад се води истрага. Поп Тошин је брат Благоје посланик у опозицији, а Тоша ради за брата, дакле у томе је велеиздаја. Напредњаци ако и непостигну ништа са денунцијацијама, они бар кажу свету оно, што желе да кажу. Тако је и са овом велеиздајом. Да би краља код народа омразили, они подмету неком поштеном и уваженом човеку, да је то и то о краљу говорио, те се то средством истраге све обелодани. Ето довле је шеретлук напредњачки дотерао, да своје жеље и мисли бајаги кроз уста поштених невиних људи у народ пуштају, те други леже у апсу и труну, а они владају. И са овом „велеиздајом" неће напоследку ништа бити, јер они што су доставили, били су на 50 фати далеко, и чули су како се поп и кмет у авлији поверљиво разговарали. А на плочи надгробној у Гроцкој стоји напасно да сваки читати може да је племе владајуће тиранско, и то нико не окривљује као велеиздају, већ потомак покојников седи у Београду на министарској столици и тиранише овај јадни народ свим могућим начинима тиранства, а њега зар још нико не назва тираном. Овде се тако са народом поступа, да ће од овако мирни грађана начинити Грљанце. Поречане и Гамзиградд, које недај боже да ову добру земљу снађе, у којој је и наш спас, који смо преко Саве и Дунава и преко Дрине.

Новосађанин.

Дневне новости.

(† Павле Ђорђевић.) — Из Инрига нам јављају да је тамо преминуо 28. јуна о. г. тамошњи парох Павле Ђорђевић у својој 40 години живота, оставивши за собом супругу са четворо деце.

(За пренос Бранкових костију). Управа београдске „трговачке омладине" послала је јуче са својим писмом одбору за пренос бранкових костију 70 динара које је она код својих чланова на ту цељ скупила. — Тако исто јуче је и овд. српско јеврејско певачко друштво предало уредништву „Нар. Мисли" на исту цељ 50 дин. из своје касе.

„Б. Дн."

(Депутација). Као што дознајемо неки грађани спремају се да из Ужице оправе једну депутацију да суделује при свечаности преноса Бранкових костију

„Б. Дн.

(Божа С. Младеновић) сарадник „Срп. Независности" издржао је јучерашњим даном 30 дневни затвор, на који је би осуђен вр. судом београдским због штампарске кривице.

(Мозак дра Емилијана пл. Радића.) „Наш јединац" фалио се у једноме женскоме друштву, како му је један немачки лекар рекао, да у његовој (Радићевој) глави имаде 15 словом петнајст фуната мозга. Заиста су данас после васаленског потопа врло ретке животиње, које се са оволиким квантумом похвалити могу.

Политичке вести.

— Из Атине јављају да се краљ и краљица 4-ог тек. мес. вратили натраг. Министар марине поднеће краљу оставку. Говори се да ће и министар правде одступити.

— Из Задра долази вест да Клајић и другови му са иступом из сабора далматинског нису озбиљно мислили. Задовољише се папирним протестом и уђоше опет у сабор.

— „Тајмс" јавља из Цариграда да је Порта сасма одлучно упозорила владу инглеску, да се без дозволе владе турске не смеју чинити никакве измене на суецком каналу.

— Накнадни избори за сенат румунски испали су у корист садање владе.

— Из Париза јављају да је Вадингтон наименован за француског заступника у Лондону, јер је досадањи заступник Тисо напрасно оболео. — Вадингтон дакле не ће доћи у Беч.

— Из Александрије извештавају да се колера све више и више шири по Мисиру. И град Каиро већ је окужен.

— Аустро-угарска цумручка конференција састаће се у половини августа п. н. кал. да утаначи програм, по ком ће бити вођени преговори с француском у погледу закључења дефинитивног трговачког уговора.

— Најновије вести о грофу Шанбору јављају да су болови мало попустили и да је услед тога грофу у неколико олакшан положај.

Народна просвета.

(Школа. — Књижевност. — Уметност. — Позориште.)

(„Коло дра Јована Пачуа). — Ми смо у нашем листу под књижевним објавама већ јавили за овај музички производ Како се нигде до данас није у нашем народу о Бранку толико писало и говорило, то би они чланови нашег народа, који се баве свирком на гласовиру требали да обрате пажњу своју овој композицији Србина музичара којој је мотив из Бранковог „ђачког растанка" прирођен.

(Лик Бранка Радичевића.) Готов је лик Бранка Радичевића, што га је израдио ксилограф Аничић у Лајпцигу и може се добити у овдашњим књижарама. Ми смо имали прилике, да ту слику видимо и можемо само похвалити врло вешту и фину израду. Ова слика може бити украс свакој српској кући.

Народна привреда.

(Земљорадња. — Индустрија и занатлијство. — Трговина. — Финансија. — Саобраћајна средства.)

У СИСКУ, 14. јуна. (Пословни весник Шпуша и друга.) Пшенице продавало се код нас задњих дана посве мало -- маленкости које су се уз снижену цену одношале получивале су и то фина банатска врста ф. 10·40—50, хрватска ф. 8·— до 8·75, босанска по каквоћи ф. 7·— до ф. 7·75.

Кукуруз се приважа услед малене воде јоште доста добро цене су се до пре неколико дана добро држале, пошто пак неке врсти хране приспевају попустио је однос у неколико те су услед тога и цене назадовале — код слабијег односа получује фина банатска врста ф. 6·50—55, босанска здрава фина врста ф. 6·10 20 до ф. 6·25, на слабу босанску врст нема зачасно купца те се именује ф. 5·80—90.

Зоб такођер иде слабије однос мален боанска нерешетана получује ф. 5·15—20, босанска решетана врст ф. 5·30—35.

Пасуљ бели без промета именује се фор. 7·20—50. шарени ф. 6·—

Вода малена.

Одговори уредништва.

Г. Илији Радивојевићу, равн. учитељу — Ону другу објаву нисмо могли саопштити, јер те ствари не спадају у делокруг администрације нашег листа, и за исте се плаћа, у осталом ми смо дотичној вести у другој форми места дали.

Милану П. Јовановићу у Вуковару. — Ми смо ваш рукопис примили, и употребићемо га, али не можемо одмах због нагомиланог материјала, јер смо у „листку" започели једну суврмену ствар, коју морамо свршити, а међутим стижу нам и друге суврмене ствари, које због свога моментаног интереса не трпе одлагања. Ми вам захваљујемо на обећаним даљим прилозима и молимо вас, да будете стрпљиви.

Николи Николићу у Кневу. — Ваш прилог ћемо употребити у целости, но досада не могосмо то због многог другог прешног материјала. У осталом ствар неће застарити.

XXII. извештај

одбора за пренос костију Бранка Радичевића у добровољним прилозима.

147. Скупио г. Милан Бркановић парох у Горњој Буковици. По 1 фор. Скупљач, О. из Слатине, Ђурађ Дражић из Слатине. По 50 нов. Симо Ритлер из Слатине, Тимо Мијатовић. По 30 нов. Јоцо Хорват. Свега 4 фор. 30 н.

148. Сл. срп. пев. друштво у Загребу послало накладно; а скупили гг. Јеросим Жужић, Петар Бабић и Спиридон пл. Будисављевић у Кореници: По 2 фор. Анка Тишма. По 1 фор. Тоде Прица поручн. у м., Исак Прица, Вујо Гавриловић, Јово Милојевић, Тодор Илић акцесиста, Илија Вукадиновић, Данило Кнежевић, Милко Крапиновић, Петар Бабић поручн. у м., Јеросим Жупић натпор. у м., Петронела Ј. Жупића, Спиридон пл. Будисављевић, Милка пл. Будисављевића, Олга Кнежевића, Наранџа Јерића, Марија Бабића, Јања Вукадиновића, Катарина Чудића, Милева Раћа, Катарина Милојевића, Васа Кнежевић прота, Стево Прица, Смиља Прица, Сава Фундук, Макса Вукадиновић, Коста Жакуља акцесиста. По 60 н. Дане Мушла. По 50 нов. Груда Прица, Илија Прица крчмар, Рада Дракулић, Нико Лукић, Милева Дотлић, Дане Будисављевић, По 40 н. Љубица Дивљикова. К томе Славко Араницки пристав судб. стола из Загреба 2 фор. Свега 34 фор.

149. Скупио г. Светозар Раданчевић учитељ у Вел. Поганцу. По 1 фор. 60 н. Породица учитеља Грбића у В. Мучни. По 1 ф. Јелена и Свет. Раданчевић. По 50 н. Г. Станић учитељ и Бјекослав Швагел у Лудбрегу. Свега 3 ф. 60 н.

150. Скупили г. Мих. Благојевић кр. брзојавни официјал и Гавра Пантелић шумар у Новој Градишци. По 5 фор. Гавра Пантелић, Алекса Пелеш и син. По 2 фор. Јефта Антоновић, Тодор Лазић из Трњаве. По 1 фор. 50 н. Др. Ал. Николајевић. По 1 фор. М. Благојевић, Иван Бекер, Драг. Арнолд, Ферда Хофмајстер, К. Богатинчевић, Јефта Ивковић, Јоца Ивковић, Антон Антоновић, Марко Крлић, Миле Кокотовић грађ. учитељ, М. Ковачић срп. учитељ, Пајо Јовановић, Ђ. Турјачанин поштар, Аца Стојановић, Ника Лазић ратар, Паја Станчић, Јово Корка, Ал. Греберин, Ђура Цвијић из Ковачевца, Андрија Поповић бележник, Едуард Молоар гостионичар, Јова Јамнар, сви тројица из Машића, Ђура Грковић из Трњаве, Јова Вукичевић из Дубовца, Јаков Дедовић из Смртића, Сима Богојевић из Горице, Стева Продановић бележник из Церника. По 60 н. Тан. Влајсављевић из Медара, Игњ. Живковић из Рогоња, Ант. Дабић из Ширинаца. По 50 нов. из Н. Градишке: Иван Дујмовић, Мато Ретл, Иван Баретић, Л. Сремчевић пристав, Пунгаћић мајор, Марија Субановића, Мирко Михаљеновић одв. перовођа, Јово Петровић капелан, Фрањо Шиц управ. грађ. школе, Шандор Фусар, Ст. Тупаковић; из Ковачевца: Петар Поповић писар, Ђура Ковачевић, Тане Ковачевић, Васо Русојевић ратари; из Машића: Рок Марић писар, Андрија Ферковић, Сима Пауновић, Максим Царић, Јова Предојевић, Пера Станојчић, Мике Јагмар, Адам Беливик, Никола Предојевић, Илија Дабић, Ђура Кончић ратари, Мато Капановић учитељ; из Медара: Ђуро Ковјенић, Паво Мајсторовић ратари; из Трњаве: Марија Врбањац учитељица, Станко Беговић, Емил Ракас, Матија Радошевић ратари; из Рогоња: Симо Гашпаровић ратар; из Тисовца: Ник. Микојевић; из Лаза: Јован Бабић; из Д. Боличеваца: Сава Медведовић, Васа Срдић, Јова Балић, Никола Бобарац ратари; из Жиберковца: Андрија Инцић, Н. Косовић, Митар Мандић ратари; из Шаловине: Ђура Остојић, Петар Миоковић; из Смртића: Симо Комендић; из Аџамоваца: Иван Баруновић; из Н. Вароши: Стеван Борчић; из Горњ. Н. Вароши: Мијо Маргалетић; из Г. Богичеваца: Тоша Радонић; из Чапригинаца: Алекса Вучковић; из Сичица: Давид Мандић. По 40 н. Ат. Ђурђић из Н. Градишке. По 30 н. Фрањо Гентков, Јово Медаковић из Н. Градишке, Илија Бобарац из Д Богичеваца, Партенија Алић из Смрвића, Ферда Деановић, Карла Лалић из Аџамоваца. По 20 н. Петар Буровић из Д. Боличеваца, Јово Јерић, Миле Вукадиновић из Трњаве. По 10 нов. Саво Зубовић, Рада Зубовић, Миле Грковић, Ф. Вукомановић из Трњаве; Ал. Грозданић, Ђура Станојевић, Мане Синђанић надничар, Марко Теодорчевић учитељ, Васа Грозданић из Д. Богичеваца. Свега 74 фор. 10 нов.

151. Скупио г. Тома Обрадовић парох грачачки (у Лици.) По 5 ф. Стево Ристовић. По 3 фор. Ђоко Ишпировић. По 2 фор. Н. Ристовић, Стево Торбица трговци, Јанко Петровић кр. поштар. По 1 ф. Тома Мандић, Тома Обрадовић, Милош Личина пароси, Стево Мандић трг., Дане Зорић кр. поштар, Будислав Бабић учитељ, Јелисеј Дракулић грунтовничар, Манојло Амброс кот. лечник, Ферд. Петричевић, Антун Ангер кот. судија, Ђуро пл. Скендер потпуковник, Јандрија Медић капелан, Миле Цапарда земљеделац, Нико Обрадовић надлугар. По 50 нов. Дане Вуковојац, Адам Марјановић учитељ, Тривун Мандић, Симо Мандић гостионичари, Павао Лукић умир. протустав., Миле Илић начелник, Стево Бајић, Милан Цвјетичанин фин. надстр., Јово Пејић умир. натпор., Миле Бачарић фин. стражар, Илија Совић земљеделац. По 40 нов. Игњац Ноли кот. предст., Илија Ђекић начелник, Миладин Дошен, Исак Мркшић гостионичари, Густав Шмидер свештеник, Миле Чанковић лугар, Петар Ћук бележник, Прокоп Калинић оружник. По 30 н. Мат. Шуваковић кот. пристав, Катарина Шуваковића, Мишко Мандић, Јово Цвјетковић гостионичари, Миле Половина надцестар, Ђуро Наранџић подворник, Станко Мићешина, Дмитар Бјелић, Фрањо Матић, Јелисеј Делић, Лука Контић оружници, Илија Радека судб. акцесиста. По 20 нов. Пера Драгичевић, Раде Драгосавац, Ђуро Бурза, Јово Бурза, Миле Радаковић, Данило Драгосавац, Манојло Мунижаба, Ђуро Остерман, Лако Радаковић, Божо Ђекић, Јово Обрадовић земљеделци, Петар Осмокровић подворник, Андрија Плећаш гостионичар, Марија Мићешића. По 10 н. Јово Петровић земљеделац. По одбитку 30 н. поштарине свега 42 ф. 90 н.

152. Скупио г. Светислав Теодоровић учитељ у Илинцима (код Шида.) По 1 фор. Петар Радић бележник, Ђорђе Давидовић начелник, Сава Ненадовић општ. старешина, Гавра Јовичић земљеделац, Живан Главашевић лугар у м., Антонија Трумић земљеделац. По 65 н. Скупљач. По 50 нов. Леополд Хан, Абрахим Рот трговци, Дамјан Марковић економ. По одбитку 15 н. поштарине свега 8 фор.

153. Послало сл. певачко друштво у Параћину (у Србији) чиста прихода од забаве 22 фор. 74 нов.

154. Скупио г. Рад. Поповић учитељ у Раковцу. По 2 фор. Пречасни г. Генадије Поповић игуман манастира Раковца. По 1 ф. 50 н. Самуило Пантелић јеромонах. По 1 фор. Скупљач, Мита Бугарски, Гавра Јовановић. По 50 нов. Тома Дреновац. По 20 н. Аца Теофилов, Сима Попић искушеник, Милољуб Бугарски, Пера Ковинчић манаст. ђаци. По 10 нов. Душан Грујић, Никола Грујић. По 50 н. Урош Мојић, Драг. Ботић ученици осн. школе. Свега 8 фор. 10 нов.

Скупио г. Н. Мештеровић равн. учитељ у Мостару 12 фор.

Уз то по извештају I—XXI. 11 дук. 50 п. 4270 ф. 16 н.

Свега 11 дуката 50 пара, 4479 фор. 90 нов.

У Карловцима 16. јулија 1883.

За одбор:

Перовођа: П. Марковић. Председник: П. Кречаревић.

благајник: К. Павловић.

П. Н. гг. прилагачи умољавају се, да имају мало стрпења почем одбор због нагомиланог посла није у стању о свим приспелим прилозима дотичне „извештаје„ спремити. —

ИСПРАВАК. У 97. броју „Заставе" под бројем 140. погрешно је штампано, да је „Милановић" приложио за пренос Бранкових костију 5 ф. треба „Миланковић" да стоји.

па онда села, која „Позор“ „Католички лист“ књиге св. Јеролимског друштва и сличне — још онако влажне испод преше читају — ја не бих мого црње ни жалосније описати, а увјерени смо да г. Филиповић није за иста ништа додао, јер га познајемо као правог родољуба и искрена пријатеља свога народа. Ако смо дакле ми православни у Крајини заостали, ње нијесу ни Хрвати око Загреба утекли. Ако лаже коза, не лаже рог. Што смо ми заостали криво је по „Позору“ православно свештенство, а ко је ту крив? Латинско свештенство неможе бити криво, јер је „вучено“. Није шала дванаест латинских!! Ту је доста само возгласити: Dominus vobiscum, па онда је све у реду.

Да завршим. У сваком ретку и скоро у свакој ријечи „Позоровој“ садржи се најгаднија потвора и оптужба на нас Србље, и кад би чојк на све рефлектовао, морао би и много времена потрошитити и врло беспослен бити, а то ни једно немамо на расположењу. Оволико рекосмо за први мах, да бар у неколико одбијемо нападај, и да одбранимо нападнуту част српског свештенства и српске народне цркве, и то у најблажој форми и у најмањем обиму, колико се бар морало рећи. Знам, да ће се наћи какав Мартин, који ће рећи, да је ово све фанатизам и незнање, али ако је соко, нека изађе из запећка, па нека ово побије паметнима разлозима, а дотле стојимо на стражи. Је ли овако браћо свештеници?

Један свештеник,
који има и срца и душе за свој народ.

Нови Сад, 7. јула.

— За дра Светозара Милетића, који се већ од пет недеља дана у Феслави, купатилу близу Беча бави, јављају нам, да се тамо добро осећа и да врло добро изгледа. Ми му од свег срца желимо, да на овом путу опорављења стално напредује, и да се потпуно здрав у нашу средину врати!

— У уторак по подне сазват је био збор 24 овдашња грађанина, да се, на глас о томе да ће кости бранкове приспети жељезницом до Новога Сада, поразговоре, на какав начин би се могао спровод од железничке до паробродске станице на свечан и достојан начин приредити. Састанак тај пријавили су били сазивачи овдашњем магистрату, да се неби од куд тој намери какве год сметње на пут стављале. На уречено време, пошто се сви позвати грађани искупише, дође изасланик мађистрата те изјави, да магистрат, — на писмену пријаву и жељу карловачког одбора, да се пренос костију бранкових са једне станице на другу, у највећој тишини обави — не може допустити ни конституисање одбора у ту цел, а камоли још какав свечан дочек и спровод. Збор ту изјаву узе на знање, али не приста, да се при том остане. Тројица присутних грађана одоше одмах вел. жупану да га упитају, да ли он има у том погледу каква налога с виша места, а уједно да му представе ствар и да испослују, да се свечаном дочеку и спроводу од стране власти на пут не стаје.

Збор је међу тим већно о осталим нужним припремама за дочек страних гостију, који ће том приликом уз пут у Карловце и у нашу варош свратити и решио, да се код овдашњег грађанства колико се више може спреми станова, што је и учињено. Уједно је решено, да и то, да у суботу на обим станицама чланови збора као одборници за дочек гостију исте дочекају и по становима распореде.

У стању смо јавити и то, да су она три грађанина предстали г. Парчетићу в. жупану и расветлив му ствар искали, да се свечаном дочеку и спроводу кроз Нови Сад никакве сметње не чине. В. жупан их је лепо примио и саслушао, обећав им, да ће заискати нужне упутке с надлежног места, а у четвртак их о резултату известити. Но док ми ове ретке пишемо, још никаква одговора од г. в. жупана.

Политички преглед.

Угарско-румунска комисија за уређење границе држала је прошле суботе седницу, у којој су испитиване земљописне карте од год. 1792., односеће се на спорно питање ово. По донесеном закључку кренула је комисија 6-ог тек. месеца на пут, да се на лицу места увери у колико садања граница одговара оној у спису од 1792. године утаначеној, и да према потреби изведе нужне преинаке. Комисија отишла је прво у Бистрицу, одавде кренуће таковзваном „Petru de rosu“ где се сучељавају границе Ердеља, Буковине и Молдаве. За тим ће комисија прегледати источну и јужну границу и завршиће свој рад у месту Скеричова, где се састају границе Ердеља, Румуније и Баната.

О аустро-угарско-немачком савезу пишу „Петр. Вјед.“ приликом вести о из грађењу галичких железница следеће: „Данас је јасно да аустро-угарско-немачки савез није тек само средство, којим би се хтело застрашивати Русију и Француску. Задаћа је Русије да предузме све мере, које су потребне ради осигурања јужне и западне границе њене, како не би једног лепог дана била изненађена аустро-угарско-угарско-немачким офензивним суставом. С обзиром на ово навађа поменути лист да ће једна од првих задаћа ђенерала Гурка бити, да што боље утврди границе Пољске, како би ова престала бити „залогајем“, о ком неки мисле, да би га у свако време прогутати могли.“ Ради утврђења Пољске имао би Гурко — по „П. В.“ — унапредити развитак пољског народа, његових права и оправданих жеља. — Без сумње је да би овано утврђење Пољске не само Русију обезбедило, већ би уједно и противницима Русије и Славенства много јада нанело, јер задовољан варод не само да је најбоља обрана, но је и најмање приступачан страним агитацијама и сплеткама.

Вести из **Букурешта** јављају да је министар-председник Брајано као заступник војеног министра пре кратког времена свим румунским префектима разаслао окружницу, којом их позива да свом снагом приону око оснивања стрељачких дружина, пошто је прека потреба да сваки Румун знаде владати оружјем, како би у случају потребе и нужде могао устати у обрану своје отаџбине. Министар обвезао се да ће у најобилатијој мери потпомагати развитак и ширење ових дружина а војена управа даваће појединим дружинана оружје и муницију бесплатно. — Шта веле на ово бечко-ештански „меродавници?“

Један бечки лист донео је ту пре неки дан вест по којој „меродавни“ кругови беху дошли до уверења: да није могуће савладати **устанак арбанашки**. „П. Лојд“ напротив тврди, да по његовим најновијим вестима из Скадра изгледа да ствари не стоје онако, као што их представља бечки лист. Из „Лојдових“ информација излази да је устанак још 12-ог пр. месеца „стварно угушен био.“ Остало је — велиештански лист — да се предаду још неколицина усташих вођа, који нису вољни безусловно покорити се Асим-паши. По „П. Лојду“ ваљало би причекати да се види хоће ли Турска војна бити, да под садањим околностима тек тешким напором стечену победу над Арбанасима употреби на то, да Црној Гори преда спорно земљиште. За Асим пашу пак јављају „Пол. Кор.“ да жели оставити звање гувернера у Скадру и вратити се на своје пређашње место у Јанину — чим у Арбанији буду наступили „нормални“ одношаји. — Док дакле „Лојд“ говори о потпуној пацификацији дотле, „Пол. Кор.“ очекује успоставу „нормалног“ стања. Све ове вести показују да би Турска веома радо и на даље у овој ствари шеврдати хтела, а изгледа да би јој „П. Лојд“ у овом племенитом послу — врло радо на руци био.

Положај на острву Криту постаје како који дан све то озбиљнији. Инглески листови доносе преко Цариграда извештаје одонуд, из којих се види, да је народ овога острва веома незадовољан с поступком турских управних власти. Место да се постара, како би што пре отклонила узроке народног незадовољства, чини Турска на против све и сва, да и онако одвећ тежак положај тамошњег народа овоме сасма несносним учини. Тако је Порта опуномоћила тамошњег гувернера Фотијадес-пашу да при наплаћивању заосталог пореза може слободно употребити — оружану силу. — Из овога излази да Турска баш сама иде за тим, да изазове устанак на Криту. Но и народ не седи скрштених руку. По острву склапају се на све стране одбори, у тој цељи, да се сила силом одбије. Ако Турска не опозове Фотијадес-паши издати налог, може лако доћи до сукоба на Криту, а шта би се отуд развити могло, то јамачно да знају они, који су доживели последице — абера невесињског ђефердара.

У шпанским кортесима расправља се питање о ревизији устава. Дебата у овој ствари тече веома живо, те и ако до сада још није показала никаквог стварног резултата, то је бар у неколико расветлила парламентарни положај у Шпанији. Претпрошле среде и четвртка био је председник министарства, Сагаста, веома жестоко нападнут од стране демократа, који своје најизврсније говорнике, Мартоса и Кастелара у убојну линију ставише. Демократским духом задахнутим потраживањима Мартоса одупрео се Сагаста „разлогом“: да влада не може усвојити ревизију устава, но да ће порадити, да се зарад осигурања индивидуалних права потребни законски предлог што пре кортесима поднесе. — Сутра дан држао је Кастелар сјајан говор, којим се одрекао монархије и према кабинету изјавио за политику апстененције. Кастелар завршио је с речима: „Републиканци неће никада ићи раме уз раме с монархистама и монархијом!“

Из листова.

Под насловом: Реч „српски“ не трпи се у Босни! доноси „Народна Мисао“ чланак, који са важности своје заслужује да га и наши читаоци проуче. Изоставив нека мања места, гласи тај чланак:

„Реч „српски“ не трпи се у Босни! О томе имамо сад један званични доказ више. Ма да нисмо поклањали сувише поверења тамошњем аустро-угарском усрећитељству, ипак смо бар мислили, да бечка господа неће ићи тако далеко, да поричу и саму српску народност у овим чисто српским покрајинама. Истина, да ово није каква нова тактика бечке дипломације. Она је већ с тим брилирала па најславнијеше — насела још у Италији. И тамо се од једне народности хтело да направи неколико — „земаљских народа“, то је био шпецијални аустријски провалазак у науци о — народопису. Стари лисац Метерних је казао пре 48. године да је Италија — географски појам, а италијанизам плод болесног мозга неколико демагога, за које су биле вазда спремне тавнице и вешала. Ломбардија, Млетци, Тоскана, Парма, Модена, обе Сицилије, то су биле засебне државе и — народности, и ко је казао из ових провинција да је „Талијанац“ тај се тешко огрешио о казнене законике бечких сатрапа, то је већ био кримен за који се лежало у томрушима. Па што је то све помогло? Јели то спасло Аустрију од Солферина? Није!“

Па?

Па ништа. Стари се греси заборављају, — бечка господа као да се нису у Италији приучили довољно — мудрости, те почињу и у Босни и Херцеговини експериментисати са Метерниховим „лекарија“.

Као најновији доказ томе може послужити „штатув за источно-православно свештенско сјеменište у Сарајеву,“ који, покрај све своје на први поглед „невиности“ и „неполитичности“ овакве просветно-црквене установе, ипак показује јасно, целом свету на видику, како Аустријски реформатори не трпе реч — српски.

Зна се, а ваљда то није нужно доказивати, да бар у нашим крајевима појам „источно православни“ сасвим се идентифицира са појмом српске народности, и да су сви православни, у Србији, Старој Србији, северозападној Македонији, Босни, Херцеговини, Црној Гори, Далмацији, Хрватској и „блаженоупокојеној Војводини“ чисти и овејани Срби. То ваљда неће порећи ни сам племенити г. Калај? И права томе дакле, да у овом сарајевском „сјеменишту“ могу доказити само Срби и нико други. Осим тога, у целој Босни и Херцеговини и нема друге народности сем Срба, и ако би у Загребу хтели да створе неке „Хрвате“, то им покрај све добре воље није могло, до данас, да испадне за руком. И онај саразмерно мањи број Мухамеданаца, који је остао у земљи, (праве Османлије и Анадолци махом су се већ иселили) ако већ мора да се причисљаваје којој народности, они ће се причислити пре српској народности но хрватству, а најмање Немцима или Мађарима. О турској народности неможе бити говора, пошто већина од њих, осим неколико речи и незнају — турски. Католици који би се као ђоја могла бројати у „Хрвате“, тако их је мали број, да је и сам г. Калај морао то да призна у свом „ученом предавању“.

Остаје дакле српска народност као једино меродавна. И по самом аустријском уставу, у погледу права земаља и круновина, које састављају аустријску монархију, важи правило: да у једној земљи онај се језик има сматрати за земаљски званични језик, у ком говори већина житељства те земље. Тако сад је већ признато и у Чешкој чешки, у Галицији пољски, у Крањској словенски итд.

Али за једну Босну и Херцеговину мора да важи нешто „extra“, мора да се стварају силом нови етнографски појмови.

Но рецимо као да би господа хтела да представе свету, да они неће, наравно као „културтрегери“, да мешају веру са народношћу. Зато најзад неби се могло тако млого приговорити називу: „Источно-православног свјештеничког сјеменишта“. Али у §. 7. споменутих штатута каже се: „Наставни је и пословни језик сјеменишта земаљски језик ћирилицом“ (Landessprache mit cyrillischer Schrift). Ко што се види, ми доносимо у загради немачки оригинал, а пред тим српски превод, дакле неможе бити никакве омашке. Осим овога у §. 6. спомиње се на три места само „земаљски језик“; а који је тај земаљски језик, то се не каже. Било је, а има и сад Турака, на источно-јужним границама наће се и по који Арнаутин, веле да има тамо и Хрвата и Немаца, па који, од ових народности језик улази у тај неодређени појам „земаљски“? Па хајде да речемо да ће они тамо у Босни то да знају, а шта ћемо за стран свет, у који ће род они да мисле да спада тај „земаљски језик“? Ако се по земљи узме буквално, онда би добили неки босански, па херцеговачки, турско-крајински, дакле но што се види, три разна земаљска језика, а ми међутим знамо исто тако, као бечка влада, да се у свима тима „земљама“ говори једним истим језиком, и то на велику жалост бечке господе баш нашим — српским језиком.

А то је баш оно, што они неће да признају, и неће да трпе, те обмањују свет са новим проналаском неког неодређеног земаљског језика, мислећи у својој „наивности“ да ће са оваковим лудим и недотупавним — инатом омаловажити и сузити општу српску народну идеју. Ко се неби овој детињарији насмејао? Мисле ли они, да су с овим „проналаском“ једним потезом пера смислили српско име у Босни и Херцеговини? Мисле ли они, да ће са оваким написима смилити тамошњем народу своје господство? Или се зар „култура“ показује на првом кораку са потирањем народног имена? Зар је Аустрија оставила мало по њу жалосних трагова у Белгији, Холандској, Италији и западно-јужним словенским земљама, но још јој се прохтело, да подобне жалосне лаворике побере и по Босни и Херцеговини? За цело мора смешно изгледати и чудновато карактерисати моћ једне велесиле, као што је Аустрија, која стрепи чак и од самог признања српског имена у Босни и Херцеговини. Шта смета Русији, признање финског, шведског, литавског, естонског па и немачког језика? Претили од тога каква опасност, по одржање руског поседа у Финској и Балтијским покрајинама? За цело не.

У свима разредима предаваће се и „земаљски језик“, само по два сахата недељено, а каква ће бити настава у том земаљском језику, најбоље показује сам начин писања овога „Штатута“, који је тако сакат да му нема равног у српској књижевности. Али на докнаду тога, господа се живосно побринула да се учи „немачки или мађарски језик у сваком разреду по два сата у седмици, а питомцима остаје на избор, који ће од оба та језика да уче“.

Дакле, ко што се види, није хрђав план: осакатити са недовољном наставом српски језик, а у исто време натурити како тако немачки и мађарски, и кад питомци изађу из овог сјеменишта, неће управо знати на чему су.

Ствар је чиста и јасна. Бечка господа заузевши политички ове две лепе српске покрајине, наумили су да их и духовно сасвим подчине — и накараде. Избацујући српско име, изглађујући га из памети тамошње српске младежи, хоће још по крај овог демонског смера, да од будућих тамошњих свештеника и народних учитеља направе и умне богаље, који неби ни у колико могли на супрот стати и сузбијати аустро- католичку пропаганду, коју ће ширити силом моћи с једне стране најамничко чиновништво и бесна солдатеска, а с друге црни гаврани и скакавци, далеко умно јачи и материјално снабдевенији ученици римске цркве, коју ће под видом хришћанске љубави и милости, а у језуитском католичком духу отуђивати брата од брата, сејати раздор и мржњу и одвраћати нашу браћу од прадедовске им вере и имена.

Туђинци около нас руше нам немилостивом и варварском руком камен по камен наших спомена, цепају лист по лист наше историје, поткопавају нам из дана у дан нашу снагу, подсецају све више и више крајње жиле нашег народњег стабла, док за који дан незададу последњи удар сикиром и у сам корен, а ако нас — у Србији — и оставе, то неће учинити из милости штедећи нама живот, — но ради свога демонског задовољства, да нас

---

getvar fökap. elesett Octob. 7. 1566. (Sculps. Binder Budae).

190. Alexander Leopoldus Archid. Austr. Regn. Hung. Palatinus. Sculps. Jos. Adam. Viennae 1790.

191. Leopoldus II. Rom. Imp. Rex Hung. Restaurator Nationis Illyricae. Cor. Leop. Haschka.

192. Дионисије Поповић, смирени прежде Митроп. Бѣлградски, нињеже Епск. Будимски. 20. Јуна. 1798. Skulp. J. G. Mansfeld Viennae.)

193. Јован Јовановић Прав. Еписк. Бачки. На дну слика града Шабачког и Мачве, а под овом слика два роба како им овај владика скида ланце, са потписаном „Разреши нам вериги владико“. — Исти владика Јован поклонио је вођама првог српског устанка два мала топа и годишње 10.000 фор.

194. Јосиф Јовановић Шакабент Правосл. Еписк. Вршачки (Sculps. Марк.)

195. Избавленаја Сербија, слика ланцима окованe Мајке Србије, како откивају Цар Јосиф II. и ђен. Лаудон.

196. „Serment des trois suisses“. (Del. Weber. Lith. de la Motte по слици сликара Steube у галерија Пале Рojала.)

197, Hunyadi Matyas Magy. orsz. kir. (Del. Richter 1819.)

198 Mathias Corvinus Invictus Rex Hung. Desumptum ex Prototypo olim Georgii Podiebrad Regis Bohemiae. (Sculps J. Maina.)

199. Antonius Verantius (Вранчић) Archi Episc. Strigoniensis, Primas Regni Hung. Locumtenens Regius. — (Sculps. Decker secundum prototypum in Caes. biblioth. Vienensi.)

200. Comes Suvarov — Rymniskoy. Imp. Russ. Supremus Campi Marechallus (Sculps Budae 1799. Falker).

201. Милошъ Обреновичъ князъ од Србіе. (Lith. Joh. Schmidt. Pest 1826.

202. Stephanus Stratimirovics de Kulpin S. C. R. M. Intinn Status Cons. Orient. Ecclo Archi-Episc. Gentis Rascianae Metropolita. (Del. Arsenius Theodorovics.)

203. Alexander I. Empereur de Russie (Del. St. Aubin.)

204. Michael Baron von Michaljevics k. k. Ap. M. wirkl. Feldmarschall. Lieutenant, k. Divisionär in Banath.

205. Graf Ignacz von Gyulay, Banus von Croatien. K. Gen. Feldzeugm. (Artaria et comp. Wien).

(Наставиће се.)

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМ САДУ

код светога Саве — на главној пијаци преко пута од саборне цркве.

ЗА УВЕЛИЧАЊЕ ПРОСЛАВЕ

ПРЕНОСА КОСТИЈУ ПЕСНИКА ОМЛАДИНЕ

БРАНКА РАДИЧЕВИЋА

НА СТРАЖИЛОВО У СРЕМСКЕ КАРЛОВЦЕ ДНЕ 10. (22.) ЈУЛА 1883.

НАШИМ ИЗДАЊЕМ САД БАШ ИЗАЋЕ:

НАЈНОВИЈА СРПСКА МУЗИКАЛИЈА БРАНКА РАДИЧЕВИЋА

КОЛО из ЂАЧКОГ РАСТАНКА

за **гласовир** просто по **мелодији народној** написао припознати музичар српски **др. Јов. Пачу**

За увеличање прославе

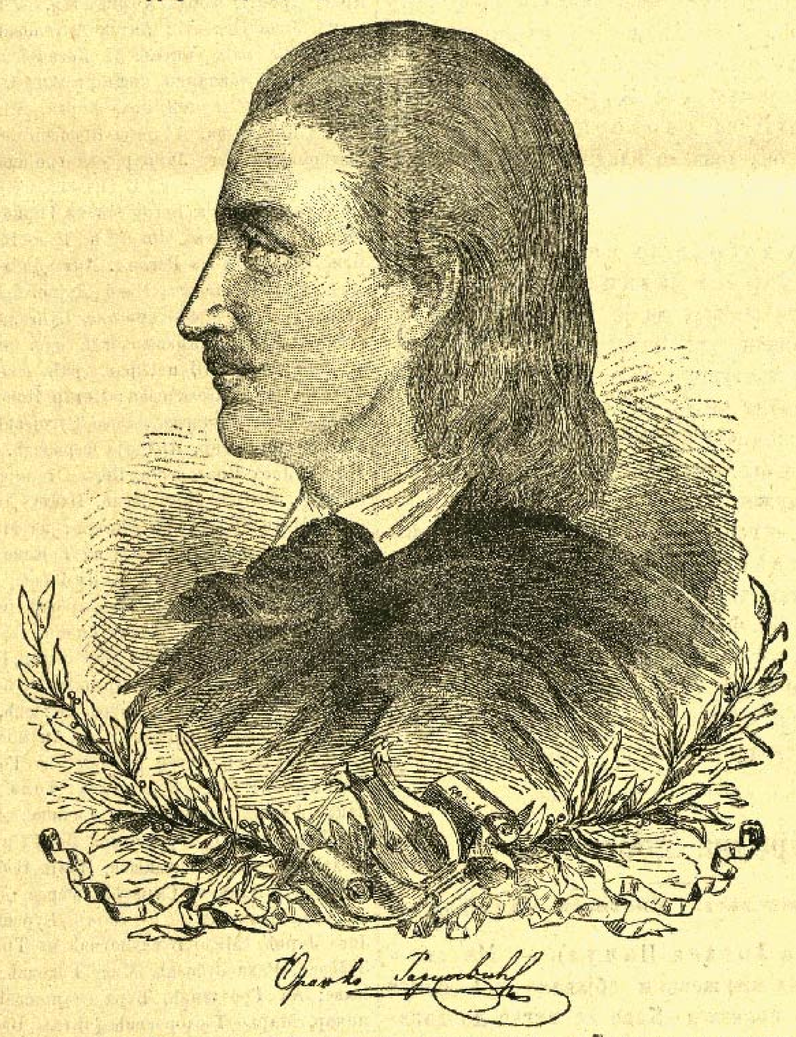

преноса костију песника омладине

са оваком красном сликом Бранковом и потписом његовим на листу насловном — заквирено тробојницом српском.

Ово дивно ремек-дело народне музике — које је текстом из „Ђачког растанка“ пропраћено — спаја музиком и речма у коло све Србе где год се српско коло води и српска песма мили и негује — по Српству на све стране

написао је Др. ЈОВАН ПАЧУ

тако верно и лепо а при том лако — како само тај припознати музичар уме и може.

Цена је овом колу Бранковом 80 новч.

Овом приликом препоручујемо сваком ова ниже назначена наша издања: у којима се Бранко песник омладине својим песмама и сликом слави и велича:

БРАНКОВЕ ПЕСМЕ (најновије и најпотпуније осмо издање)

У врло фином елегантном повезу (целокупне) — — — — — — — — — —	1 ф. 80 н.
У картонираном тврдом повезу (целокупне) — — — — — — — — — —	75 н.
ОДАБРАНЕ БРАНКОВЕ ПЕСМЕ књига I. (мек повез) — — — — — — — —	25 н.
ОДАБРАНЕ БРАНКОВЕ ПЕСМЕ књига II. (мек повез) — — — — — — — —	35 н.
НАЈОМИЉЕНИЈЕ БРАНКОВЕ ПЕСМЕ — сад ново штампане у славу преноса Бранкових костију — — — — — — — — — — — — — —	15 н.

Слике:

Фотографска бранкова слика (визит-формат) — — — — — — — — — —	20 н.
Фотографска бранкова слика на вел. колу 16″/19″ — — — — — — — —	1 ф. 40 н.
Фотографска бранкова слика са вилом на вел. колу 16″/19″ — — — — — —	1 ф. 40 н.
БРАНКО СА ВИЛОМ НА ПЛАТНУ са масном бојом израђено, у златном оквиру (раму) величина 24″/34″ — — — — — — — — — — — — — —	12 ф. — н.
БРАНКО ОД ГИПСА (штатуета) — — — — — — — — — — — — — —	
Најновија бранкова слика, израда Аничића из Лајпцига — — — — — — — —	1 ф. — н.

Још молимо сваког посетиоци — који дође на ову народну светковину да непропусти и потруди се и до нас овамо како би се сваки уверати могао — **колко труда положисмо ми нежалећи капитала око ширења српске књиге, музикалије и слике ДОК СТВОРИСМО ОВАКУ СРПСКУ КЊИЖАРУ.**

Нови Сад, пред Бранкову светковину 1883.

СРПСКИ КЊИЖАРИ

БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У Н. САДУ

код СВЕТОГ САВЕ.

Нева су препоручене на повољан избор ове нове и најновије књиге:

Приповетке мојој кћери I. део	60	Кристијани у Турској	20
Приповетке мојој кћери II. део	60	Касија царица	80
Новина I. део	80	Велимир и Босиљка	1.—
Новина II. део	60	Кобна заклетва	80
Четир месеца на мору	60	Фауст	30
Црна Индија	60	Старо време стари обичаји	25
Срећа у браку	60	Крвави крст	75
Пет недеља у балону	1.50	Силоан и Милена	70
Велики свет	40	Из српског живота	1·—
Филипова љубав	70	Усамљени јуноша	65
Богата наследница	60	Увео листак	50
Оцеви и деца	1·—	Катинка јуначка рускиња или барјак пророков — изашло све у 81 свесци а стаје	6·20
Драга	40	а по свесци цена	20
Шарен свет	70	Жене које убијају и жене које гласају	40
Демон игре	40	Клетва полуделе	85
Мала грофица	40	Јелка	25
Стари глумац	40	Гробар	40
Чичиковљеви догађаји	1·50	Говор бројева	10
Кин-фо	60	Говор цвећа	10
Бој код Мората (Муртева)	1·20	Чудан свет	50
Царев гласник	1·80	Мађионичар	50
Крчмарев син	60	Синови Солбакен	60
Српске народ. приповетке	60	Враголије	50
Путовање по новој Србији пише Срета Л. П. (изиђоше 9 свезака, а десета се штампа, цена је свакој свесци	20	Хасан-ага	1·—
		Шест калифорнијски прича	50

Ко у групи од ових горе наведених књига купи:

добија на ф. 2 или 3	— —	20 процената
„ „ „ 4	— — —	25 „
„ „ „ 6	— — —	30 „
„ „ „ 8	— — —	33⅓ „
„ „ „ 10	— — —	40 „

толико дакле процената приде у књигама нашег издања по сопственом избору.

Нови Сад, јула 1883.

Српски књижари

Браћа М. Поповићи,

„код Светог Саве.“

БРАНКОВЕ ПЕСМЕ

СЕДМО, НАЈНОВИЈЕ ИЗДАЊЕ

са предговором Јована Бошковића

професора велике школе

и ликом и факсимилом потписа бранкова

у најелегантнијем повезу и златорезу

ф. 1·50 или 3 дин. 30 пара

добијају се у свима српским књижарама. Коме је угодније, може непосредно од нас да набави. Ко ф. 1.70 поштанском упутницом пошље, добија књигу на наш трошак.

Овом приликом препоручујемо и остале

СРПСКЕ ПЕСНИКЕ

у најелегантнијем повезу

и то: **Песме Мите Поповића** фор. 1·80, **Песме Меда Пуцића** фор. 2.—, **Песме Владислава Каћанског** фор. 1·80, **Песме Миленка Грчића** фор. 1·80, **Песме Лазе Костића** фор. 2·80.

Ко новац заједно са 20 нов. поштарине унапред поштанском упутницом пошаље, томе шаљемо наручену књигу о нашем трошку.

Наручбине извршујемо најтачније.

ПАНЧЕВО, у јуну 1883.

Књижара браће Јовановића.

КЊИЖАРА ЛУКЕ ЈОЦИЋА И ДРУГА

у Новом Саду.

Препоручујемо наше дивот-издање

ПЕСАМА БРАНКА РАДИЧЕВИЋА

илустрованих силуетама **Бранка Радуловића.**

Наградила „Матица Српска.“

На прошлогодишњој индустр. изложби у Трсту добило је ово наше дивот-издање, поред и других наших књижевних издања за награду **сребрну медаљу са дипломом.**

Књига износи 8¼ табака велике четвртине на дивној белој хартији, а цена јој је у картон-повезу 2 фор. 50 нов. а у елегантном повезу са позлатом 4 фор. 50 нов.

Овом приликом препоручујемо и ове **слике** Бранка Радичевића:

БРАНКО И ВИЛА, на платну, масном бојом руком рађено у величини 72/56 сант. у лепом златном оквиру 4 ц. широком — — 15 фор.

БРАНКОВ ЛИК, најновији дворац П. Аничића у Липисци — — — — — 1 фор.

Тако исто имамо на стоваришту све како у малом, тако и у великом формату фотографске бранкове слике.

У Н. Саду, о св. Вел. Прокопији.

Књижара Луке Јоцића и др.

Колика је вода у Дунаву под Новим Садом

Петак	1.	јула	5 мет.	59	центимет.
Субота	2.	„	5 „	50	„
Недеља	3.	„	5 „	40	„
Понедељак	4.	„	5 „	27	„
Уторак	5.	„	5 „	15	„
Среда	6.	„	5 „	04	„
Четвртак	7.	„	5 „	90	„

ОБЈАВА.

Због свечаности, која ће бити у недељу 10. (22.) о. м. у 9 сах. пре подне у Карловцима возиће лађа „Нимфа“ тога дана између Новог Сада и Карловаца, и то:

Од Новог Сада I. вожња у ½6 сах. ујутру,
II. „ „ 8 „ „

Од Карловаца I. вожња у 5 сах. после подне
II. „ „ 7 „ „ „

Примедба. Да се неби лађа при вожњи око 8 сахата претоварила, умољава се штов. публика, да у већем броју дође и за I. вожњу, што ће бити у ½6 сах. Ако буде потребе, лађа ће ићи још једанпут.

Улазак у лађу је на „Хефнеровој станици“ ниже пливаонице.

У Каменици 2. јула 1883.

С поштовањем

Подузетници:

Мирковић и Кајзер.

„СРПСКА ЗАДРУГА ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ У НОВОМ САДУ.“

Чист промет са благајницом од р. I. јануара до 30. јуна год. 1883. 1.439,429·39

СТАЊЕ ЗАВОДА 30. ЈУНА 1883.

ИМОВИНА.	фор.	нов.	ДУГОВИ.	фор.	нов.
У готовини — — — — — —	11043	01	На конти ред. честица II. кола —	1872	—
У сола меницама — — — — —	119021	87	На конти ред. честице III кола —	69548	50
У прима меницама — — — — —	221842	82	На конти сбрисан. чест. I. II. и III. кола	907	95
У меницама „верес. дружине“ — —	31200	80	На конти камата од сбрис. честица —	165	42
У зајму на непокретности — — —	106350	10	На конти резервних заклада — —	1397	44
У предујму на чест. књиге — — —	17397	—	На конти улога на књижице — — —	457895	35
У предујму на ефекте и драгоцености	10920	—	На конти јамчевине „вер. дружине“ —	3721	62
На приходу код центр. штед. у Б-Пешти	25000	—	На конти разних мањих веровника —	3587	16
У разним мањим вредностима — —	4247	62	Укупна добит текуће полу-године —	7927	78
	547,023	22		547,023	22

ПРЕГЛЕД ГУБИТКА И ДОБИТКА.

ИЗЛАЗ.	фор.	нов.	УЛАЗ.	фор.	нов.
На конту камата по улозима — —	10329	24	Од камата по прима и сола меницама	13855	72
На конту пореза — — — — —	1167	—	Од камата по зајму на непокретности	4473	70
На конту чиновн. и послуж. плате —	1628	58	Од камата по разним предујмовима —	1132	93
На конту адм. трошк. и разн. др. издатака	1042	74	Од камата страних завода — — —	1138	50
На конту изравнања — — — —	7927	78	Од пристојби и разних других доходака	1494	49
	22,095	54		22,095	84

За управу:

Стеван Јефтић с. р.

За књиговодство:

Доса Поповић с. р.

ОГЛАСИ.

Стечај.

Саборски одбор намерава оставком привременог надзорника срп. прав. нар. црк. добара упражњено, највишим кр. рескриптом од 10. августа 1868. године установљено место надзиратеља нар. црк. добара, с којим је скопчана годишња плата од 1200 фор. са годишњим паушалом од 400 фор. на дневнице и пут привремено попунити.

Надзиратељ добара има бити у струкама економије изучен и испитан, и у рачуноводству вешт.

Позивају се дакле сви они, који ово место добити желе, да своје ваљано инструјиране молбенице саборском одбору у Карловцима најдаље до 31. августа т. г. по нов. календару поднесу.

У Карловцима 1. (13.) јула 1883.

3—3 **Саборски одбор.**

Објава.

Српска црквена општина перлеска закључила је своји 400 ланаца на једном месту врло добре обрађене ораће ратске земље — на три и више година под закуп издати. Дан дражби је 6. август (на Преображење) о. г. у 3 сата по подне у школи одређен. И писмене понуде примају се

Испод 10 фор. ланац годишње неће се издавати. Према своји цени има се 10% пешманлука пре дражбе положити.

Досталац имаће половину једногодишње достигнуте своте као јамчевину уплатити; и то: у готовом или у државни папири или осигурање на непокретности.

Ближи услови могу се до одређеног рока код председника ове општине дознати.

Овом приликом издаће се на јавној дражби и залишна парохијална сесија на три године.

У Перлеву 30. јуна 1883.

С. Маринковић, перовођа. 3—3 Ђ. Илић, председник.

НОВОСАДСКО ПОГРЕБНО ДРУШТВО „CONCORDIA“

J. СТОЈКОВИЋ

у ћурчинском сокаку

препоручује своје стовариште са лепим дивно украшеним **венцима** (kunstblumen Kränze), и разни готови трака за исте венце. 2—2

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ МИНЕРАЛНИХ ВОДА

као: **Гиехиблера, Селтерске, Рojчера, Марienбадер, Карлсбадер** и других, код

Д. КОДЕ

У НОВОМЕ САДУ 19—[illegible]

где има и најбоље соде воде.

МАНУФАКТУРНА РАДЊА

С. ПОЗНАНОВИЋА

у Осеку

потребује једног помоћника, који је вешт продаваац и мађарски говори; исто тако и једног вјежбеника или шегрта. 2—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

М. Е. ПАНТИЋА

у Митровици

потребује два помоћника, који покрај српског и немачког језика још и мађарски добро говоре и који могу одма ступити.

Исто тако потребује једног шегрта или практиканта из добре куће. 2—3

Издајем под закуп на једну или више година **у Горњем Ковиљу**

ВЕЛИКУ ГОСТИОНИЦУ

(Schildgerechtigkeit)

са више просторија од 1. новембра тек. године.

1—2 **Коста Веселиновић.**

ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА

ВЛАДИМИРА ВЕМИЋА

у Илоку

потребује два шегрта из добре куће, који могу одма ступити у радњу. 3—3

МАНУФАКТУРНА РАДЊА

ПАЈЕ КОВАЧЕВИЋА

у Кули

потребује два од млађи помоћника. Који говоре осим српског, још мађарски и немачки језик имају првенство. Ступати могу одма. 3—3

Одговорни уредник Миша Димитријевић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.